

Akadémiai könyvek Szegeden

Kutatás és megjelentetés — Lexikonok, szótárak, sorozatok

Tegnap délelőtt a JATE Dugonics téri aulájában az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat, a Könyvtérkecsítő Vállalat és az MTA szegedi bizottságának rendezésében könyvkiállítás nyílt. A kiállítást Hazai György, az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat főigazgatója nyitotta meg, majd elmondta, hogy miért is hívták életre; s beszélt a kiadó profiljának alakulásáról, s az anyagiakról is.

— Az MTA Szegedi Bizottságával már régóta tervezünk ilyen könyvkiállítást, amely egyrészt szélesebb skálán mutatná be a mi termékeinket — jelezve a könyvkiadásunk szegedi vonulatát is —, másrészt kiegészülne a dél-magyarországi publikációkkal is — mondotta Hazai György. — Így e kettős vonulatban Szeged igen erős gyűjtemény. Jó alkalom ez a mostani arra, hogy bemutassuk könyvtérkecsítőnk, amelyben elég sok a magyar nyelvű könyv, az idegen nyelvűek mellett. Igen erős exporttevékenységet folytatunk azzal a céllal, hogy főleg angol, de német nyelven is bemutassuk a magyar tudományos életet és bekerüljünk a tudományos világ körforgásába. Mára jócskán megnőtt a nyelvtanulás, így az idegen nyelvű könyvek és szótárak iránti igény, ám sajnos az egész program veszélyzónába került, hiszen erre is kevesebb lesz a pénz, ami azt jelenti, hogy a könyvkiadásunk bizonyos vonulatait ki kell kapcsolnunk a forgalomból. Ez katasztrófahez vezetne a magyar tudománytörténetben, mert az 50-es évektől az Akadémiai Kiadó egésze alatt folyt a tudományos élet hazai és külföldi publikációja. Ezzel a kutatások értelme kérdőjeleződik meg, ha a kutatók sokra milliárdokat költünk, viszont az eredményeit nem tudjuk közzétenni.

— Most milyen az Akadémiai Kiadó anyagi helyzete?

— Mint minden magyar kiadóé, nem valami rózsás. Különös nagy nehézséget jelent a könyvpiac egyetemes beszűkülése, illetve amit vásárolni akar, az nem esik a mi profilunkba, nem tudományos könyv. Ugyanakkor köztudomású, hogy a tudományos könyv- és folyóiratkiadás mindig is veszteséges tevékenység volt. Hiszen ezeket a könyveket csak néhány száz példányban lehet eladni. Ezt a ráfizetést részint állami dotációval, részint pedig egy nyereséges program — a szótárak és lexikonok kiadásának — indításával igyekeztünk kiegyenlíteni. Nos, a piac megváltozásával ez is veszélybe került: a növekvő költségek, a tőke inflálódása, az állami nyereségelvonás nagyon behatárolta a tevékenységünket. Az első félévi mérlegünkben komoly jelzéseket kaptunk arról, hogy miként jelentkeznek ezek a súlyos költségnövekedések. Én ennek ellenére bízom abban, hogy a félévben még fellépő veszteségeink év végére kiegyenlítődnének, illetve minimalizálódnak. Az ügy érdekében mozgósítunk minden belső tartalékot, és nem mondhatunk le az állami támogatásról sem.

— Az utóbbi években beállt-e valamilyen változás a hazai és a külföldi forgalmazás tekintetében?

— Állandóan növekvő árbevétellel kellett számolnunk. Exporttevékenységünk nagyon jól alakult az elmúlt esztendő folyamán. Lénye-

gében másfél millió dollárt kasszíroztunk a külföldi forgalmazásból. Nagyon jó a kereskedelmi tevékenységünk; Budapesten három, Szegeden egy fél könyvesboltunk működik. Jól alakult a

szótár- és lexikonprogram árbevétele. Most hoztuk ki például az Erdélyi kislexikont, a háromkötetes Erdély történetét, és még nagyon sok sikert említhetnék. Összességében megvan a mi profilunk vonzereje, hiszen stabil értékekkel jelentkezünk a piacon. Ezért a terjesztő vállalatok és az üzletek jó partnereink, de az ő helyzetüket is megértjük a gazdasági változások. A piac mindenképp új felállást igényel.

— A kiállításon is nagyon sok sorozatkönyv szerepel. Tervezik-e újak indítását?

— Hadd említsek meg egy új sorozatot, amely a kiállításon is látható: a Századunk emlékezik című. Ebben két aktuális politikai témát villantunk fel. Ez néhány héttel ezelőtt látott napvilágot. Ezenkívül folytatni akarjuk a további kezdeményezéseinket: a Reprint, a Kérdőjel, az Élet és korok, Hermész könyvek című sorozatainkat. Ezek komoly bevételhez juttatták a

vállalatot. Új sorozatot nem nagyon tervezünk, viszont szerencsés módon nekünk sikerült megnyerni a Márai-művek megjelentetésére kapcsolást az opciót, és a jövő esztendői könyvnapra már egy-két Márai-kötettel jelentkezünk a piacon. Nagyon remélem: úgy fogadják majd a magyar közvélemény, hogy valóban nagy író szellemi öröksége tér haza —, de az igazi hazatéréshez az olvasói fogadtatásra is szükség van.

Új könyvek Erdélyről

Gelléri Mártát, az Akadémiai Kiadó magyar nyelvű főszerkesztőjét a kiadó Erdellyel kapcsolatos munkáiról kérdeztük.

— Ebben a hónapban két kiadványunk volt, amely az erdélyi problematikával foglalkozik. Meg kell említenem Vékony Gábor *Dákok, rómaiak, románok* című kötetét, amely a Kérdőjel sorozatban jelent meg, mely első ízben foglalja össze a dakoromán kontinuitás tudományos kérdéseit. Problémát jelent, hogy a háromkötetes Erdély történetében ezt feltárták egy bizonyos pontig, de a megjelenéskor kiderült, hogy a benne szereplő kérdések további kérdéseket vetnek fel, tehát érdemes a kontinuitás problémáját kiemelni. A másik kötet: *Erdély rövid története*. Ez a könyv azt a célt szolgálja, hogy mindazok, akik a háromkötetes Erdély történetét nem tudják végigolvasni, egyetlen könyvben találják meg a három kötet esszenciáját. Nagyon nehéz helyzetben voltak a szerzők, amikor ennek a rövidítési munkának nekiláttak, mert hamar rájöttek: csak a legfontosabb témaköröket lehet kiemelni és összefűzni.

— Készülnek-e valamilyen más meglepetéssel az erdélyi témakörben?

— Pillanatnyilag nem. Mert a kutatók figyelmét idáig a szintézis foglalta le. A múlt évben megjelent egy résztanulmány: *Az erdélyi kormányzóság a Habsburg-korszakban* címmel.

— Milyen visszhangja volt a háromkötetes Erdély történetének?

— 1986 végén jelent meg a szintézis (a három kötet), hosszú politikai előcsatározás, több évtizedes tudományos kutatómunka eredményeként. Annak idején meg is volt a belpolitikai és külpolitikai visszhangja. Örültünk annak, hogy a könyvek által kiderült, milyen széles közönség érdeklődik Erdély, így Magyarország teljes története iránt. A megjelenéséig nagy kárt okoztunk azzal, hogy az Erdély-problematika korrekt tárgyalása nem került előtérbe. A három kötet százezer példányban jelent meg. Hasonló siker idehaza, de külföldön is a Magyarország története című kötet.

— Voltak-e politikai nehézségek az Erdély története három kötetének kiadása közben?

— Izgalommal teli napokat éltünk át, mert akkor még, a direkt irányítási rendszerben, nem lehetett tudni, hogy az elhárult akadályok újra elénk tornyosulnak-e az utolsó pillanatban. A két év alatt, amíg a kiadoban, illetve a nyomdában volt ez a hatalmas mű, már mindennap szeretnénk volna, ha a boltokba, az olvasók kezébe kerül.

Podmaniczky Szilárd

Pirruszi győzelem

Avagy utóvédharcok egy (nemcsak) színházi háborúban?

Sokan úgy tartják, a legközelebbi napokban el kell dőlnie annak a furcsa küzdelemnek, amit a város színe előtt vív az úgynevezett színházi többség a „rusztikus” (Nagy László színház-igazgató szóeleménye) ki-sebbséggel. Hiszen mindenki érzi, aki némi józanságot még őriz az elsilányult vitában, hogy valamilyen pont kell már a végére. Igen ám, de milyen?

Tollnok-logika

Mivel a múlt pénteki társulati ülésen a Délmagyarországot és — más „tollnokok” (szintén Nagy László szava) mellett — személy szerint engem is Ruszt és színészei melletti elfogultsággal vádoltak, úgy gondolom, lemondhatok arról az eseménykövetés szakmai módszerről, amit mind ez ideig gyakoroltam. És — lesz, ami lesz — előadom, amit csak sejtek, vagy gondolok. Eleddig ugyanis kizárólag arról írtam, ami történt; a társulati ülésen, nem védekezésként, csak a tények kedvéért elmondtam: azért nem közölt eddig Nagy László igazgatóval beszélgetést a DM, mert ő többszöri kérésre sem vállalkozott erre. (Akárcsak a kezdet kezdetén: a Ruszt-interjú másolatát ugyanis még a november 4-i megjelenés előtt Nagy László rendelkezésre bocsátottam, követve azt a sajtóetikát, miszerint a „másik fél” kapja meg időben a lehetőséget a válaszolásra — ha óhajt élni ezzel a lehetőséggel; nem óhajtott.) És azért nem kapott szót a „másik oldal”, a színházi Ruszt-ellenzék, mert jelentkeztek ugyan, telefonon is, levélben is, de kivétel nélkül mindannyian névtelenül, s olyan alpári, mocskoló szavakkal, amelyeket nem tűr a nyomdafesték.

Nos, úgy gondolom, hogy a színház (és talán az ország) mai helyzetében valódi megoldás — nincs. Ideiglenes, átmeneti jelleggel lehet ugyan nyugvópontot találni, provizóriumot, ahogy Ruszt József mondta abban az ominózus interjúban. De a tényleges megoldáshoz bizonyosan egész más színházi struktúrára, egészen más vezetési rendszerre és más emberekre van szükség, mint ami-akik vannak.

A kulisszák mögött

Az egyik fajta provizórium az lett volna, amire a Magyar Hírlap szombati cikkének első bekezdése utal. Azt írja Lengyel András György, hogy a pénteki társulati ülés előtt „fölcillant a remény”, mert azt lehetett hinni, hogy visszaveszik a tizennyolc színészt, és Ruszt sem „megszégyenülten hagyja el a Tisza partját.” (Azt már én teszem hozzá: talán

Szeged színházértő polgárainak sem kellett volna szégyenkezni, amiért az ország kétségtelenül egyik legtehetségesebb rendezője és színházteremtője, tekintélyt parancsoló életművel a háta mögött, mesterségbeli tudását tisztelő színészek közül botrányos viszonyok között kénytelen — immár másodszor — távozni a városból.)

Miért reménykedhetett a Magyar Hírlap „tollnoka”? Mert tudta: Jachinek Rudolf színházi szakszervezeti titkár a társulat nevében megállapodott Gregor József énekművésszel, az operatagozat vezetőjével: az évad végéig elvállalná a színház-igazgatást, hogy a társulat folytathassa működését. Visszavenné a színészeket, és Ruszt Józsefet megbízná egy darab megrendezésével.

Mi, „tollnokok”, mindenek tudatában elképedten hallgattuk, amit — a fontiek helyett — a társulati ülésen hallani lehetett (lásd DM, december 16.), és nem értettünk semmit. Azóta kiderült: Jachinek Rudolf, csak ő tudja mi okból, közvetlenül az ülés előtt azt hitte a társulatban, hogy tanács vezető vendég jön az ülésre, és hozza magával Ruszt kinevezését!

A társulat pénteki, Nagy László igazgató melletti tüntetésére és Ruszt-ellenességre, mely már-már lincshangulattá gerjesztődött, véleményem szerint nincs méltóság, legföljebb magyarázat. Nyilvánvaló, hogy a nem oly régi, egységes Ruszt melletti szavazás már a múlté, a prózai társulatot azóta sikerült megosztani. Az opera továbbra is — nehezen magyarázható, hogy miért — tart attól, hogy csorbát szenvednének érdekei, ha Ruszt lenne a próza vezetője; tehát nem támogatják még akkor se, ha Gregor többször kijelentette, szívesen dolgozik Rusztal együtt a szegedi színházban.

A kulisszák mögött más, fura dolgok is történnek. Az is lehetséges például, hogy az igazgató teljességgel vétlen volt az ülésen iránta megnyilvánuló rokonszenv kiváltásában. Hiszen talán nem tudott róla, miről tárgyalt az szb-titkár Gregorral... Ez annál valószínűbb, mert Nagy László egészen más természetű „megoldás” dolgozott. Sik Ferenc rendezővel tárgyalt: segítené ki a színházat a lehetetlen helyzetből. Nos, Sik „segítsége”, amit az igazgató be is jelentett pénteken, szerintem is egy másik

mentőöv lehetne. Ezek között a viszonyok között, bármilyen cinikusan hangzik, minden új név — megoldásnak tetszik. Hiszen Ruszt ebben az esetben valószínűleg nem harcol tovább, mert eddig sem a színházi szakmával harcolt, hanem egy, szerinte alkalmatlan, bürokrata vezérkarral; a színházért, a színészekért, az előadásokért.

Adódott volna a társulati ülés után is egy harmadik, ugyancsak ideiglenes nyugvópont. Miután Gregor javaslatára elfogadták, hogy visszaveszik a színészeket („ha bocsánatot kérnek a közönségtől” — szölt az értelmetlen föltétel, mert kérdés, miben vétkesek a színészek?), és ők erkölcsi energiájuk összpontosításával még tegnap is úgy háttározta, csak Rusztal együtt mennek vissza, s erről tárgyaltak az igazgatóval — ez utóbbi még mindig igent mondhatott volna. Visszavéve az egész csapatot, hiszen személyes presztízsvesztéseit már úgyis elszenvedte a sűrűn egymást követő színházi botrányok során. Viszont nyerhettünk volna előadásokat, és egy továbbgondolkodásra alkalmas, viszonylag nyugodt pillanatot. (Melyben talán nemcsak azt kérdezték volna, hogy az illetékesek és illetéktelenek, összefüggéseiből kiragadva egy interjúmondatot, hogy milyen joggal jelölte magát Ruszt színházvezetőnek, hanem azt is megkérdéznék, esetleg: vajon tényleg nem rossz színházigazgató-e Nagy László, s örökké hangoztatott jó szándéka vajon tényleg elég-e a vezetéshez?) Am a színészek azt kapták tegnap: aki ma délig visszaveszik magát közülük a színház tagjai közé, azt visszaveszik, aki nem, azt nem...

Mi lesz?

Sik Ferenc külföldön tartózkodik. Viszont Havasi Ferencről, a Gyulai Várszínház igazgatójától tudom (Sik Gyulán másodállásban művészeti vezető): a társulati ülés után (!) már arról is megállapodott a rendezővel (akinek a főállása ugyanúgy Budapesten, a Nemzeti Színházban van, mint Rusztnak) a színházigazgató, hogy az évad végéig mit és kikkel játsszon a prózai tagozat. Sütő András-darabok jöttek szóba...

Eljőve hát a „megoldás” — akárhogyan is döntenek ma a színészek, hiszen „senki sem pótolhatatlan”.

Pirruszi győzelem, 1989.

Sulyok Erzsébet

Kalózkodó szociáldemokraták?

Szerencsés György, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt szegedi titkára, az országos pártvezetőség tagja az alábbi nyilatkozatot juttatta el szerkesztőségünkbe. „Tájékoztatunk mindenkit, aki a politikai életben szereplő nevek között el kíván igazodni, hogy a Magyarországi Szociáldemokrata Párt legutóbbi, 36. kongresszusán az SZDP rövidítést fogadta el hivatalosnak. Felhívjuk a választópolgárok, politikai szervezetek, valamint a sajtó képviselői-

nek a figyelmét, hogy a Szociáldemokrata Párt néven emlegetett csoport nem emlethető együtt a törvényesen bejegyzett, vagy bejegyzés alatt álló pártokkal. Mindezt mindenkit megköveteljük azzal, hogy korábban a Magyarországi Szociáldemokrata Párt nevéből gyakran lemaradt az első szó, ma ez két pártra is utalhat, ezért kérjük, hogy Szociáldemokrata Párt említésekor feltétlenül tegyék hozzá, hogy kinek a vezetése alatt álló szervezetről van szó. A hely-

zet valójában azért alakult ilyen bonyolulttá, mert Tavács Imre a kongresszuson nem jutott be az elnökségbe, és ezért külön pártalakításába kezdett. Tudomásunk szerint országosan nem jelent politikai tényezőt, de a sajtóban való emlegetése annál nagyobb zavart és politikai kárt okoz, mintha például egy mai MDF-vezetőt kiválna, és Demokrata Fórum néven új pártot alakítana, és ezt a sajtó megkülönböztető jelzés nélkül rendszeresen emlegetné”